

DIDACTIEK VAN LUISTERVAARDIGHEID FRANS

T0mf1: Een voor hen bestemde mondelinge boodschap begrijpen

Heel wat leerlingen vinden het moeilijk om een mondelinge boodschap zoals een aankondiging of een reclamefilmpje te begrijpen, zeker in een vreemde taal. Een mondelinge boodschap is immers vluchtig. Leerlingen hebben vaak onvoldoende tijd om de stroom aan klanken die ze horen te decoderen en om te zetten in betekenisvolle begrippen. Luistervaardigheid vraagt daarom een hoge mate van concentratie.

Luistervaardigheid ligt evenwel aan de basis van de taalverwerving. Het is pas nadat de leerlingen woorden of tekststructuren horen dat ze deze in een latere fase actief zullen kunnen inzetten.

1 Elke les Frans biedt kansen tot luistervaardigheid

We brengen onze leerlingen zoveel mogelijk in contact met de gesproken taal. Dit kan door tijdens de les Frans steeds Frans te spreken en de instructies in het Frans te geven. Hierdoor train je tijdens elke les de luistervaardigheid. Bij beginnende taalgebruikers voorzie je best visuele ondersteuning. Je zegt: “Prenez votre livre” terwijl je je boek toont aan de leerlingen.

Je zorgt dus voor een krachtig taalaanbod. Op de [PRO.-site](#) vind je documenten met frequente zinnen en klasinstructies die je tijdens de les Frans kunt inzetten.

2 “Een voor hen bestemde mondelinge boodschap”

In T0mf1 lezen we “een voor hen bestemde mondelinge boodschap”. Om de luistervaardigheid te oefenen ga je dus op zoek naar documenten met inhoud waar leerlingen iets aan hebben, documenten die aansluiten bij hun leefwereld. Je werkt best met documenten die zo **authentiek** mogelijk zijn; documenten waarmee de leerlingen in het dagelijkse leven in contact kunnen komen, zoals instructies, mededelingen, reclameboodschappen, gebruiksaanwijzingen, recepten, weerberichten ...

Het vinden van authentiek materiaal dat aangepast is aan het niveau van een beginnende taalgebruiker is geen evidentie. Je gaat best op zoek naar **korte boodschappen**, zoals een mededeling in een station. Deze kun je indien gewenst vertraagd laten afspelen.

Volgende aandachtspunten kunnen je helpen bij het uitkiezen van een document:

- Een authentiek luisterdocument is spontaan gesproken, niet uitgeschreven of voorgelezen. Het is dan ook niet aan te raden de transcriptie aan de leerlingen te geven.
- Zoek documenten met veel herhaling en een rustig tempo.
- Kies documenten die ook visuele informatie meegeven.
- Ga na of de woordenschat aansluit bij de kennis van de leerlingen.
- Kies een inhoud die aansluit bij de voorkennis van de leerlingen.
- Zorg voor voldoende visuele ondersteuning of een duidelijke context. In realiteit is er enkel geen visuele ondersteuning bij een telefoongesprek of het luisteren naar de radio. Meestal worden mondelinge boodschappen ondersteund door beeldmateriaal of hebben we een context die ons stuurt (vb: een aankondiging van een perronswissel wanneer we in een station zijn).

Heel dikwijls worden dialogen gebruikt als luistermateriaal. Dit is zeker interessant voor het aanbrengen en vastzetten van structuren die de leerlingen later zelf in een gelijkaardige dialoog zullen inzetten. Het is echter een eenzijdig aspect van luistervaardigheid. In realiteit luisteren we naar dialogen wanneer we naar een film kijken of wanneer we het gesprek van twee of meerdere mensen volgen zonder hier zelf deel aan te nemen. Naast het beluisteren van dialogen zijn er echter nog veel meer andere momenten waarop we onze luistervaardigheid inzetten: **een nieuwsberichtje, een reportage, instructies** ... Enkel ingesproken dialogen inzetten als luistermateriaal is dus te beperkt.

Voor beginnende taalgebruikers zijn filmpjes waarin **prentenboeken** worden voorgelezen een ideale start. De leerlingen zullen niet elk woord begrijpen, maar dit hoeft ook niet. Door de visuele ondersteuning zullen ze zeker de algemene boodschap van het verhaal begrijpen. Ze zetten op die manier ook de eerste stappen in de luistervaardigheid, nl. het vertrouwd raken met de Franse klanken.

Je vindt tal van ingesproken prentenboeken op YouTube via de zoekterm “albums de jeunesse”.

Enkele voorbeelden:

- de reeks « Le loup qui voulait »
- Loup, loup y es-tu ?
- Petit-Bleu et Petit-Jaune
- ...

Ook **liedjes** vormen interessant materiaal om met de Franse klanken vertrouwd te raken en kun je goed bij beginnende taalgebruikers inzetten. Muziek van o.a. Angèle, Zaz, Kids United, Vianney, Indila, Bigflo en Oli sluit zeker aan bij de leefwereld van onze leerlingen.

Het is wel niet de bedoeling dat de leerlingen liedjes en prentenboeken gedetailleerd begrijpen. Vragen aan de leerlingen om de uitgeschreven tekst van een liedje aan te vullen met de ontbrekende woorden is niet de manier waarop we naar liedjes luisteren. Een globaal tekstbegrip voor dergelijke documenten is meer van toepassing. Laat bv. de leerlingen kiezen welke prent het best bij een liedje past. Een uitleg over passende verwerkingsopdrachten bij verschillende tekstsoorten vind je in het volgende punt.

3 Één generiek doel - 3 taken - 4 tekstsoorten

In ZILL staat er slechts één generiek doel dat verwijst naar luistervaardigheid Frans:

TOmf1 Een voor hen bestemde mondelinge boodschap in het Frans begrijpen

Dit doel is echter veelomvattend. Leerlingen moeten drie taken kunnen realiseren. De eerste peilt naar globaal tekstbegrip, de twee laatste naar gedetailleerd tekstbegrip.

- Het **onderwerp** bepalen: dit is in één of meerdere woorden zeggen waarover het document gaat. Enkele voorbeeldvragen:
 - Waarover gaat dit document?
 - Wat beschrijft dit document?
 - Waar vind je dit document (in klas, in het lokaal van de jeugdbeweging, in de sportclub ...)?
 - ...
- De **gedachtegang** volgen: dit is de verschillende stappen, de opbouw in een tekst aangeven.
 - Wat gebeurt er eerst? Wat erna?
 - De leerlingen ordenen prenten of zinnen in de volgorde van het verhaal.
 - ...
- **Informatie** selecteren: dit is relevante en concrete informatie uit de tekst halen.
 - (aankondiging in station - verandering van perron) Van welk perron vertrekt de trein?
 - (voicemailbericht van een Franstalige buurvrouw) Wat moeten mama en ik juist voor onze buurvrouw meebrengen?
 - ...

Daarnaast moeten de leerlingen met een brede waaier aan teksten kennismaken:

- **informatieve** teksten: teksten met bedoeling te informeren
 - een weerbericht
 - een korte reportage die een dier, een sport, een activiteit beschrijft
 - mededelingen: iemand die zegt wat hij gaat doen of hoe laat hij gaat toekomen
 - ...
- **prescriptieve** teksten: teksten die het handelen van de ontvanger wil sturen
 - een recept
 - (klas)instructies: (aan tafel) “Passe-moi la limonade, s.t.p.”, (in klas) “Prenez votre crayon. Dessinez une pomme.”
 - een voicemailbericht met de vraag om iets te doen
 - ...
- **narratieve** teksten: verhalende teksten
 - een vriend(in) die vertelt over een activiteit, zijn/haar weekend of vakantie ...
 - een filmpje waarin iemand vertelt over zijn huisdier of zijn hobby voorstelt ...
 - ...
- **artistiek-literaire** teksten: teksten met esthetische component
 - liedjes
 - ingesproken prentenboeken
 - ...

Onderstaand schema verduidelijkt welke taken juist bij welke tekstsoorten moeten gerealiseerd worden:

	Informatief	Prescriptief	Narratief	Artistiek-literair
Onderwerp bepalen	X		X	X
Gedachtegang volgen		X	X	
Informatie selecteren	X	X	X	

Het is dus noodzakelijk om voldoende te variëren, zowel in tekstaanbod als in verwerkingsopdrachten. Het is zeker niet nodig om bij elk document alle taken te realiseren. Sommige taken moeten bij een bepaald document zelfs niet aan bod komen. Je let er gewoon op dat na verloop van tijd de leerlingen alle taken in een brede waaier van documenten realiseren.

Vertrek voor je verwerkingsopdrachten vanuit de realiteit. Hoe zullen de leerlingen in werkelijkheid naar dit document luisteren? Wanneer de leerlingen bv. naar een liedje luisteren, zullen ze willen weten waarover het liedje gaat, maar is het niet belangrijk om elk detail te kennen om het liedje te kunnen appreciëren. Bij een recept zullen de leerlingen informatie moeten selecteren: welke ingrediënten hebben ze nodig? Ze moeten bij het uitvoeren van het recept ook stap voor stap de gedachtegang volgen.

4 Luistervaardigheid opbouwen

Bouw de luistervaardigheid stapsgewijs, zodat leerlingen zich niet verliezen in de stroom van klanken wanneer ze een document te horen krijgen.

1. Om vlot een mondelinge boodschap te begrijpen, moeten de leerlingen de woordenschat goed beheersen. Pas dan kunnen ze betekenis geven aan de klankenstroom die ze horen. Je zet dus eerst dus sterk in op het auditief aanbrengen van losse woorden en zinsstructuren, zodat de leerlingen vertrouwd raken met de uitspraak. Laat losse woorden (met lidwoord) horen en vraag aan de leerlingen om de bijhorende prent aan te duiden. Geleidelijk aan ga je over naar zinsstructuren, zodat de leerlingen ook vertrouwd raken met de ‘liaison’, het aaneenschakelen van opeenvolgende woorden. De werkvorm “Jacques a dit” kan hiervoor ingezet worden. Leerlingen voeren de instructie uit wanneer de zin begint met “Jacques a dit”, anders niet.

Vb: Je zegt : “Prenez votre livre.” De leerlingen doen niets.

Vb : Je zegt : “Jacques a dit : prenez votre livre.” De leerlingen nemen hun boek.

Je kunt ook korte zinnestelsjes zeggen, waarbij de leerlingen de bijhorende prent moeten aanduiden. Bv: *Maman est dans le magasin. Kerensa a mal à la tête.*

Een andere mogelijke werkvorm is een tekendictee. Je zegt in eenvoudige zinnen wat de leerlingen moeten tekenen. De inhoud staat in verband met de aangeleerde woordenschat. Voor beginnende taalgebruikers houd je de instructies heel kort: *Dessine une poire, dessine une banane, dessine une pomme.* Nadien maak je de instructies complexer: *Dessine une poire. À gauche de la poire, tu dessines une banane. Devant la banane, tu dessines une pomme jaune.*

2. Pas wanneer de nieuwe structuren of woordenschat vlot herkenbaar zijn, bied je ze aan in authentieke mondelinge boodschappen. Begin met eenvoudige korte boodschappen, zoals instructies. Of ga voor documenten waarbij enkel globaal tekstbegrip belangrijk is, zoals liedjes of ingesproken prentenboeken.
3. Geleidelijk aan werk je met iets langere documenten of documenten waarbij je meer peilt naar gedetailleerd tekstbegrip, zoals een recept of de beschrijving van een hobby of een dier.

5 Soorten vragen

Om het tekstbegrip te controleren kun je verschillende soorten vragen stellen. Ook hier is variatie de regel. Er zijn gesloten vragen (met slechts één mogelijk antwoord):

- (oproep in een museum vlak voor sluitingstijd om het bezoek te beëindigen) Wat vraagt men in deze aankondiging?

of open vragen:

- Wat vind je van het hoofdpersonage van dit verhaal? Vind je hem sympathiek of niet? Waarom?

Bij instructies kun je het begrip vlot controleren door observatie. Voeren de leerlingen de instructies correct uit?

Je kan ook meerkeuzevragen stellen. Zorg er dan wel voor dat de aangeboden mogelijkheden relevant zijn en dat de leerlingen het document echt moeten beluisteren om het juiste antwoord aan te duiden. Stel dus geen vragen waarbij de parate kennis van de leerlingen of de visuele ondersteuning voldoende zijn om het antwoord te vinden.

De vragen mag je zeker in het Nederlands stellen en ook in het Nederlands laten beantwoorden. Je wilt immers weten of de leerlingen de mondelinge boodschap begrepen hebben. Als je vraagt om in het Frans te antwoorden, kan het zijn dat de leerlingen de tekst wel begrepen hebben maar het antwoord niet in het Frans kunnen formuleren.

6 Modeling

Een document in een vreemde taal beluisteren is niet evident voor beginnende taalgebruikers. Je ondersteunt hen zoveel mogelijk door hen via modeling aan te leren hoe ze een dergelijke opdracht best aanpakken. Je stelt jezelf hierbij de juiste vragen in de ik-vorm en geeft hierop de antwoorden. Geleidelijk aan bouw je deze ondersteuning af. De leerlingen gaan dan eerst onder begeleiding en daarna stilaan steeds autonomer aan de slag.

Een eerste vraag bij modeling vertrekt vanuit het luisterdoel: “Waarom bekijk en/of beluister ik dit document? Welke informatie wil ik te weten komen?” Vanuit het luisterdoel komen de volgende mogelijke vragen:

- Waarover denk ik dat dit document gaat? Ik denk na over de context (ik ben in een museum, het is 17.45 uur en ik hoor een aankondiging). Ik bekijk een eerste beeld van de video¹: wat zie ik?

¹ Een stilstaand beeld is een ideale strategie om de voorkennis van de leerlingen te activeren.

- Welke woorden denk ik dat ik ga horen in het document? Ken ik die in het Frans? Ik zoek even op indien nodig.
- Waarop ga ik letten om de gerichte informatie te vinden (als ik de ingrediënten van een appeltaart wil kennen, let ik op woorden zoals “une pomme, du sucre, ...”)?
- Oké, ik beluister nu het document en ga op zoek naar het antwoord op mijn vraag. Oei, dit woord is belangrijk en ken ik niet. Ik spoel even terug en herbeluister. Ik kijk aandachtig naar de beelden. Ik vermoed dat dit woord ‘...’ betekent.
- Ik let op de lichaamstaal van de persoon die spreekt. Welk handgebaren maakt hij? Is hij blij?
- ...

In een volgende stap stel je de vragen, maar niet meer vanuit de ik-vorm. Je stelt de vragen aan de leerlingen en laat hen antwoorden. Je neemt als leerkracht het initiatief en helpt de leerlingen om luisterstrategieën in te zetten.

In een later stadium laat je de leerlingen zelf nadenken over de vragen die ze moeten stellen wanneer ze een tekst lezen:

- Wat is de eerste vraag? (waarom luister ik naar dit document?)
- Waarop let ik voor ik begin te lezen? (context/een eerste beeld)
- ...

Leerlingen leren op die manier strategieën inzetten om met het document om te gaan. Ze leren dat het niet altijd nodig is om elk woord te begrijpen om de boodschap te vatten. Dit is zeker zo voor ingesproken prentenboeken waar de leerlingen het verhaal kunnen volgen zonder dat ze elk woord apart begrepen hebben.

Deze stappen met oplijsting van de luisterstrategieën vind je terug in ZILL bij TOMf1:

10-12j

Via modeling ? kennismaken met luisterstrategieën:

- verbinden met voorkennis
- het luisterdoel voor ogen houden
- hypothesen vormen over de inhoud van de boodschap
- aandacht krijgen voor de intonatie, het spreekritme en de lichaamstaal van de spreker
- aandacht hebben voor transparante ? woorden
- vermoedelijke betekenis van woorden afleiden uit de context
- rekening houden met omgevingsgeluiden
- gebruik maken van (audio)visuele ondersteuning
- zich blijven concentreren

10-12j

Inzetten van luisterstrategieën op initiatief van en met de hulp van de leraar:

- verbinden met voorkennis
- het luisterdoel voor ogen houden
- hypothesen vormen over de inhoud van de boodschap
- aandacht krijgen voor de intonatie, het spreekritme en de lichaamstaal van de spreker
- aandacht hebben voor transparante woorden ?
- vermoedelijke betekenis van woorden afleiden uit de context
- rekening houden met omgevingsgeluiden
- gebruik maken van (audio)visuele ondersteuning
- zich blijven concentreren

10-12j

Steeds autonomer luisterstrategieën inzetten.

- verbinden met voorkennis
- het luisterdoel voor ogen houden
- hypothesen vormen over de inhoud van de boodschap
- aandacht krijgen voor de intonatie, het spreekritme en de lichaamstaal van de spreker
- aandacht hebben voor transparante woorden ?
- vermoedelijke betekenis van woorden afleiden uit de context
- rekening houden met omgevingsgeluiden
- gebruik maken van (audio)visuele ondersteuning
- zich blijven concentreren

In de ZILLbib vind je een uitgewerkt praktijkvoorbeeld rond de aanpak van modeling bij luistervaardigheid Frans: [Roses des sables](#).

7 Observatie - evaluatie - feedback

Na de luisteropdracht laat je de leerlingen reflecteren op basis van bepaalde criteria:

- Heb ik mijn luisterdoel bereikt? Ben ik te weten gekomen wat ik wou weten?
- Hoe ging het luisteren? Wat was moeilijk? Wat ging vlot?
- Welke strategieën heb ik ingezet?

De leerlingen denken na over wat al goed lukte en waar ze nog moeilijkheden ondervonden. Tegelijkertijd worden ze uitgenodigd om vooruit te denken: wat kan ik doen om de opdracht een volgende keer nog beter te kunnen uitvoeren? Dit kan hij aanduiden in het reflectiekader aan de hand van volgende iconen:

Ik heb meer tijd nodig.

Ik heb hulpmiddelen nodig.

Bv. meer visuele ondersteuning

Ik heb ondersteuning van anderen nodig om te weten hoe ik aan de opdracht moet beginnen.

Bv. van de juf/meester.

Bv. van een klasgenoot.

Ik probeer iets moeilijker

Bv. Ik neem een moeilijker document.

Op die manier neemt **de leerling** het eigen leerproces bewuster in handen. **Voor de leraar** biedt een dergelijk kader ondersteuning om samen met de leerlingen een luisteropdracht doelgericht te evalueren. De leraar kan de leerlingen gericht observeren en feedback geven **op de te realiseren doelen**. Zo kun je de leerling op weg zetten naar de volgende stap in zijn leerproces.

Reflectie: Hoe heb je de opdracht ervaren? *Heel goed - goed - nog niet zo goed*

- *Heb ik mijn luisterdoel bereikt? Ben ik te weten gekomen wat ik wou weten?* Ja / neen
- *Hoe ging het luisteren? Wat was moeilijk? Wat ging vlot?*

- *Welke strategieën heb ik ingezet?*
 - *Ik heb aan de hand van de context/het eerste beeld nagedacht over de mogelijke inhoud van de tekst.*
 - *Ik heb eerst nagedacht over wat ik al wist van het onderwerp.*
 - *Ik heb tijdens het luisteren ook naar de beelden/prenten gekeken.*
 - *Ik heb gelet op de lichaamstaal of de intonatie van de spreker.*
 - ...

Waar ga ik volgende keer op letten?

Differentiatie: Wat heb ik nodig om volgende keer de opdracht beter te kunnen uitvoeren?

Ik heb meer tijd nodig.

Ik heb hulpmiddelen nodig.

Ik heb hulp van anderen nodig.

Ik probeer iets moeilijker.

Feedback op de realisatie van de doelen (door de leerkracht)

In het ontwikkelthema “Zelfregulerend vermogen” vinden we volgende generieke doelen:

IVzv3 Doelgericht en efficiënt handelen door taken te plannen, uit te voeren, erop te reflecteren en waar nodig bij te sturen in functie van zelfredzaam en zelfstandig functioneren.

IVzv4 Specifieke strategieën inzetten om vragen, opdrachten, uitdagingen en problemen efficiënt aan te pakken.

Bij “Onderzoekscompetentie” lezen we:

IVoc4 Alleen of met andere kritisch reflecteren op ervaringen en bevindingen en daaruit leren.

Door bewust stil te staan bij de doelen, de leerlingen hierover laten na te denken en feedback te geven, zetten we hierop in.

